

Signalering rechtspraak

In deze rubriek worden uitspraken gesignaleerd en kort besproken. De redactie nodigt de lezer uit om deze signaleringen te zien als een inspiratiebron voor een uitgebreidere annotatie of een artikel. Mocht u een uitspraak uitgebreider willen bespreken dan juicht de redactie dat van harte toe. U kunt het artikel of de annotatie sturen naar tijdschriftvr@gmail.com.

39

- Rechtbank Den Haag 18 december 2020 (ECLI:NL:RBDHA:2020:13009)
- Rechtbank Midden-Nederland 20 oktober 2021 (ECLI:NL:RBMNE:2021:5065) en Hof Arnhem-Leeuwarden 18 juli 2023 (ECLI:NL:GHARL:2023:6120)
- Rechtbank Noord-Holland 25 mei 2022 (ECLI:NL:RBNHO:2022:4980) en Hof Amsterdam 2 juli 2024 (ECLI:NL:GHAMS:2024:1834)

Daar waar het 'droge recht' voor de reguliere onrechtmatige daadvordering in beginsel een verjaringstermijn kent van vijf jaar¹ zijn de vervoerrechtelijke termijnen van Titel 20 van Boek 8 BW veel korter.² Zo bedraagt de wettelijke verjaringstermijn van rechtsvorderingen tot vergoeding van schade veroorzaakt door een aanvaring twee jaar.³

De rechtsvordering tot schadevergoeding van de wandelaar die de pech heeft om op land door een fietser te worden aangereden, is dus in beginsel onderhevig aan een vijf jaar verjaringstermijn. De rechtsvordering tot schadevergoeding van de zwemmer die de pech heeft om 'op het water' te worden aangevaren door een waterfiets,⁴ is in beginsel onderhevig aan een twee jaar verjaringstermijn.

De aangevaren zwemmer kan, als hij voorts de pech heeft dat hij zijn aanvaringsvordering laat verjaren, zijn vordering (wel) baseren op onrechtmatige daad;⁵ de mogelijkheid een vordering te gronden op de aanvaringsbepalingen van Boek 8 BW laat de mogelijkheid om de vordering te gron-

den op art. 6:162 BW namelijk onverlet.⁶ Zulks brengt niet met zich dat dan ook de langere vijf jaar verjaringstermijn geldt: de aangesproken scheepseigenaar⁷ kan zich met succes op de korte twee jaar verjaringstermijn beroepen als de feitelijke grondslag van de op artikel 6:162 BW gegronde vordering (ook) als aanvaring kwalificeert. Zie HR 15 juni 2007 (ECLI:NL:HR:2007:BA1414), NJ 2007, 621 (*Fernhout/Essent*, ook bekend als *Zwartemeer*):

'4.1 Het middel in het principale beroep gaat ervan uit dat het hof heeft vastgesteld dat Essent haar vordering heeft gebaseerd op onrechtmatige daad, maar van oordeel is dat het handelen van [eiseres] ook valt te kwalificeren als aanvaring. Het betoogt dat de rechtsgronden voor het door Essent gestelde vorderingsrecht niet naast elkaar, dus cumulatief, van toepassing zijn, zoals het hof heeft geoordeeld, maar dat uitsluitend de verjaringstermijn van art. 8:1793 BW (inzake aanvaring) van toepassing is omdat deze anders zinledig zou zijn. 4.2 Uitgangspunt bij samenloop van meer op zichzelf toepasselijke rechtsgronden voor een door eiser gesteld vorderingsrecht is dat deze cumulatief van toepassing zijn, met dien verstande dat, indien die rechtsgronden tot verschillende rechtsgevolgen leiden welke niet tegelijkertijd kunnen intreden, eiser daaruit naar eigen inzicht een keuze mag maken. Dit uitgangspunt lijdt slechts uitzondering indien de wet dat voorschrijft of onvermijdelijk meebrengt (vgl. HR 15 november 2002, nr. C01/082, NJ 2003, 48).

De wet bevat geen voorschrift over hetgeen te gelden heeft bij samenloop van onrechtmatige daad en aanvaring. De omstandigheid dat voor een vordering tot schadevergoeding uit onrechtmatige daad een langere verjaringstermijn geldt (art. 3:310) dan voor een vordering tot schadevergoeding uit aanvaring (art. 8:1793), brengt echter onvermijdelijk mee dat eiser de kortere verjaringstermijn van art. 8:1793, die strekt ter bescherming van de aansprakelijk gestelde

* **Richard van 't Zelfde is advocaat bij Caland Advocaten te Rotterdam.**

1. Art. 3:310 lid 1 BW.
2. Titel 20 van Boek 8 BW bevat de Nederlandse wettelijke vervoerrechtelijke verjaringstermijnen. Zo verjaren vorderingen gegrond op een overeenkomst tot het doen vervoeren van goederen (expeditie) door het verloop van negen maanden (art. 8:1740 BW). Vorderingen gegrond op een vervoerovereenkomst verjaren (behoudens art. 8:1712 en 1720 BW) in beginsel door verloop van één jaar. Betreft het een vordering op een cognossementsvervoerder, dan is de termijn nog steeds één jaar, maar betreft het een vervaltermijn (art. 8:1712 lid 1 BW). Belangrijke verschillen tussen een verjaringstermijn en een vervaltermijn zijn dat (i) een verjaringstermijn kan worden gestuit (art. 3:317 e.v. BW) en een vervaltermijn niet, (ii) de rechter gehouden is een vervaltermijn ambtshalve toe te passen en een verjaringstermijn niet (op verjaring moet ex art. 3:322 BW een beroep worden gedaan) en (iii) dat door verjaring de rechtsvordering verjaart en niet de vordering zelf (de zgn. 'zwakke werking' van de verjaring: na verjaring van de rechtsvordering blijft er een natuurlijke verbintenis over die nog kan worden gebruikt ter verrekening (art. 6:131 BW). Verval heeft daarentegen geen 'zwakke' maar 'sterke' werking: na het intreden van het verval bestaan zowel de rechtsvordering als de vordering zelf niet meer). Maar zie meer genuanceerd J.L. Smeehuijzen, 'Driekwart van de heersende leer over vervaltermijnen is onjuist', *TCR* 2009, afl. 4, p. 117-127. Bij vervoer van personen over zee verjaart de rechtsvordering tot schadevergoeding vanwege dood of letsel van de reiziger of uit verlies of beschadiging van de bagage na twee jaar (art. 8:1750a BW). Bij vervoer van personen (niet over zee) verjaart de vordering jegens de vervoerder ter zake van letsel overkomen aan de reiziger of diens overlijden na drie jaar (art. 8:1751 BW). Rechtsvorderingen jegens een kapitein of schipper voor schade door hem toegebracht in de uitoefening van zijn werkzaamheden, verjaren na verloop van twee jaar (art. 8:1780 BW).
3. Voor het zeerecht: art. 8:1790 BW (gebaseerd op art. 7 Verdrag van Brussel van 23 september 1910 tot het vaststellen van enige eenvormige regelen betreffende aanvaring, *Trb.* 1997, 88 dat in Nederland rechtstreekse werking heeft) en voor het binnenvaartrecht: art. 8:1793 BW (gebaseerd op art. 7 Verdrag tot vaststelling van enige eenvormige regelen inzake aanvaring in de binnenvaart, Genève, 15 maart 1960, *Trb.* 1961, 88 dat in Nederland rechtstreekse werking heeft).
4. Een waterfiets is blijkens haar constructie bestemd om te drijven en is daarmee een schip (art. 8:1 lid 1 BW).
5. Art. 6:162 BW.
6. Dit betreft het leerstuk van 'samenloop' van vorderingen en van 'alternativiteit'.
7. En/of bijv. de aangesproken kapitein of schipper.

persoon, niet kan ontgaan door zijn vordering te baseren op onrechtmatige daad, zodat de wettelijke regeling inzake aanvaring in zoverre exclusief van toepassing is.

Een andere opvatting zou immers leiden tot onaantvaardbare doorkruising van laatstbedoelde, korte, verjaringstermijn omdat die dan in de praktijk als ongeschreven kon worden beschouwd. Anders dan het hof heeft geoordeeld doet daaraan niet af dat in de wetsgeschiedenis van art. 8:1003, door een verwijzing naar de wetsgeschiedenis van art. 8:542 (Parl. Gesch. Boek 8, blz. 956 in verbinding met blz. 571), wordt opgemerkt dat niet is te concluderen dat in geval van aanvaring uitsluitend de artikelen van de desbetreffende afdeling van toepassing zijn en dat de regelingen van het Burgerlijk Wetboek hun invloed niet zullen verliezen. Deze algemeen luidende opmerking is immers te weinig specifiek om op grond daarvan te kunnen aannemen dat de bijzondere verjaringsbepaling van art. 8:1793, die overeenstemt met art. 7 van het Geneefs Verdrag aanvaring binnenvaart (Verdrag van 15 maart 1960, Trb. 1966, 192), in de praktijk als ongeschreven kan worden beschouwd.⁷

De Hoge Raad oordeelt daarmee dat de (meer specifieke) korte twee jaar verjaringstermijn niet kan worden ‘omzeild’ indien de op artikel 6:162 BW gegronde vordering (ook) als aanvaring kwalificeert.

De keerzijde is dat, wanneer de op artikel 6:162 BW gegronde vordering niet (ook) als aanvaring kwalificeert, de kortere twee jaar verjaringstermijn niet geldt. Zie in dit verband HR 21 november 2014 (ECLI:NL:HR:2014:3350), NJ 2015/38 8 (Liander/KWS):

‘3.5.1

De verjaringsregeling van art. 8:1793 BW, die betrekking heeft op rechtsvorderingen tot vergoeding van schade door ‘een voorval als bedoeld in afdeling 1 van titel II’ van Boek 8 BW – hierna: een schadevaring – en die strekt ter bescherming van de aansprakelijk gestelde persoon, kan in een geval van samenloop van onrechtmatige daad en schadevaring niet worden ontgaan door de vordering te baseren op onrechtmatige daad, zodat de wettelijke regeling inzake aanvaring in zoverre exclusief van toepassing is (HR 15 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA1414, NJ 2007/621).

3.5.2

Het oordeel van het hof (rov. 3.3) dat in deze zaak sprake is van een schadevaring, is in cassatie niet bestreden. De vordering die Liander tegen KWS heeft ingesteld, stoelt evenwel op verwijten van andere aard dan die welke verband houden met het gebruik van schepen (en daarmee gelijkgestelde voorwerpen). Zou [A] niet hebben gekozen voor het gebruik van de ponton, maar de werkzaamheden vanaf de wal hebben uitgevoerd, dan zouden de verwijten aan het adres van KWS niet anders hebben geluid. In zoverre heeft het hof, door te overwegen dat vanaf het ponton is geheid en de aanwezigheid daarvan niet als een toevallige omstandigheid kan worden aangemerkt, miskend dat de aanwezigheid van het ponton geen rol speelt in de schadeveroorzaking die aan de vordering ten grondslag is gelegd, die immers niet betreft een oorzaak aan boord van een binnenschip.

Van samenloop van rechtsvorderingen tegen dezelfde persoon als bedoeld in het hiervoor vermelde arrest is dus geen sprake. De door Liander jegens KWS ingestelde rechtsvordering kan dan ook niet worden aangemerkt als een rechtsvordering tot vergoeding van schade, veroorzaakt door een voorval als bedoeld in art. 8:1793 BW.’

Zoals bovenstaand zullen vele ‘maritimisten’ het op het netvlies hebben. Maar inmiddels dient hier het volgende aan te worden toegevoegd.

Rechtbank Den Haag 18 december 2020 (ECLI:NL:RBDHA:2020:13009)

Op 18 december 2020 wees de rechtbank Den Haag een opvallend vonnis. Het betrof een strafzaak naar aanleiding van een betreurenswaardige aanvaring op 28 juni 2018 in de Nieuwe Buitenhaven te Scheveningen tussen een snelle motorboot en een RHIB⁸ waarbij een opvarende van de RHIB kwam te overlijden en andere opvarenden zwaar lichamelijk letsel opliepen. De rechtbank veroordeelde de verdachte (de schipper van de snelle motorboot) tot een taakstraf voor de duur van 100 uren, subsidiair 50 dagen hechtenis.⁹ In de strafzaak hadden zich opvarenden van de RHIB gevoegd als benadeelde partijen¹⁰ en vorderingen tegen de verdachte ingesteld die varieerden van € 788,72 tot € 330.546,64. Tegen de geldvorderingen van de benadeelde partijen heeft de verdediging een aantal verweren gevoerd, daaronder het verweer dat de vorderingen alle waren verjaard ingevolge artikel 8:1793 BW, welk verweer door de rechtbank Den Haag werd verworpen:¹¹

‘Verjaring

Namens de verdachte is vervolgens aangevoerd dat de vorderingen van de benadeelde partijen zijn verjaard, omdat een verjaringstermijn van twee jaar van toepassing is (artikelen 8:1790 en 1793 BW) en die termijn inmiddels is verstreken.

Ook dit verweer wordt verworpen. Weliswaar zijn de verjaringstermijnen van Boek 8 BW exclusief van toepassing ten opzichte van de algemene verjaringstermijn van artikel 3:310, eerste lid BW, maar toch zijn de vorderingen in deze zaak niet verjaard.

Artikel 3:310, vierde lid, BW houdt in dat als de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt een strafbaar feit oplevert waarop de Nederlandse strafwet van toepassing is, de rechtsvordering tot vergoeding van schade tegen de persoon die het strafbare feit heeft begaan, niet verjaart zolang het recht tot strafvordering niet door verjaring of door de dood van de aansprakelijke persoon is vervallen. De wetgever vindt het ongewenst dat in deze gevallen de civielrechtelijke verjaringstermijn kan zijn voltooid, terwijl dit voor wat betreft strafvorderlijke bevoegdheden naar aanleiding van deze delicten nog niet het geval is. Deze bepaling wil voorkomen dat het slachtoffer van een misdrijf geen schadevergoeding meer kan vorderen, terwijl de schuldige aan het misdrijf nog als verdachte in een strafprocedure betrokken is.

Bovendien zijn de vorderingen tijdig gestuit. Benadeelde partij [slachtoffer 2] heeft de vordering op de verdachte gestuit bij brief van 4 juni 2020. De vorderingen van de benadeelde partijen [slachtoffer 3] en [slachtoffer 4] zijn gestuit doordat zij zich (in 2018 respectievelijk 2019) in deze strafzaak hebben gevoegd als benadeelde partij. Een rechtsgeldige voeging als benadeelde partij geldt als het ‘instellen van een eis’ als bedoeld in art. 3:316, eerste lid, BW, waardoor de verjaring van de vordering van de benadeelde partij wordt gestuit. Daarvoor is niet relevant wanneer de verdachte op de hoogte is gekomen van die voeging.’

8. Rigid-hull inflatable boat.

9. Bij vonnis van dezelfde datum werd de schipper van de RHIB dezelfde straf opgelegd (ECLI:NL:RBDHA:2020:13010).

10. Art. 51f Wetboek van Strafvordering.

11. R.o. 8.5.1.

Uit het gebruik van het woord *Bovendien* in laatstgenoemde alinea, dient ervan uit te worden gegaan dat de rechtbank Den Haag los van de stuiting vindt dat de vorderingen niet waren verjaard ingevolge artikel 3:310 lid 4 BW dat als volgt luidt:

‘Indien de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt, een strafbaar feit oplevert waarop de Nederlandse strafwet toepasselijk is, verjaart de rechtsvordering tot vergoeding van schade tegen de persoon die het strafbaar feit heeft begaan niet zolang het recht tot strafvordering niet door verjaring of door de dood van de aansprakelijke persoon is vervallen.’

De rechtbank is dus de mening toegedaan dat, hoewel de verjaringstermijnen van Boek 8 BW exclusief van toepassing zijn ten opzichte van de algemene termijn van artikel 3:310 lid 1 BW, de vorderingen toch niet verjaard zijn ingevolge artikel 3:310 lid 4 BW.

Rechtbank Midden-Nederland 20 oktober 2021 (ECLI:NL:RBMNE:2021:5065)

Deze zaak gaat wederom over een zeer ernstig bootongeval op het water. Op 2 augustus 2014 kwam een speedboot op de Vinkeveense Plassen in aanvaring met een sloep. Het slachtoffer (de schuldeiser in deze zaak) zat in de sloep met drie vrienden van wie er twee bij het ongeval om het leven kwamen.

In de strafzaak tegen de schipper van de speedboot heeft de rechtbank Midden-Nederland bij vonnis van 29 maart 2016 bewezen verklaard dat: (i) (de schipper) zich schuldig heeft gemaakt aan dood door schuld meermalen gepleegd, (ii) het aan zijn schuld te wijten is dat een vaartuig onbruikbaar is gemaakt terwijl daardoor levensgevaar voor een ander ontstaat en (iii) (de schipper) zich schuldig heeft gemaakt aan het opzettelijk niet nakomen van de verplichting tot hulpverlening die een schipper heeft.¹² Hij is daarop veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en hem is een ontzegging van de vaarbevoegdheid opgelegd van vijf jaar.

De schipper en het Openbaar Ministerie zijn beide van het vonnis in hoger beroep gegaan. Bij arrest van 11 december 2017 heeft het hof dezelfde strafbare feiten als de rechtbank bewezen verklaard en een hogere straf opgelegd: de schipper werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar met ontzegging van de vaarbevoegdheid voor vijf jaar.

Het daaropvolgende cassatieberoep van de schipper werd op 28 mei 2019 door de Hoge Raad verworpen. Daarmee is het arrest van het hof 11 december 2017 onherroepelijk geworden.

In de strafzaak had het slachtoffer zich ook als benadeelde partij gevoegd met vorderingen tot vergoeding van materiële en immateriële schade. De strafrechter heeft de vorderingen voor een deel toegewezen en voor het overige (dat

betrof de gevorderde inkomensschade) niet-ontvankelijk verklaard. Voor de niet-ontvankelijk verklaarde vorderingen bracht het slachtoffer op 23 februari 2019 een civiele dagvaarding uit. In die civiele bodemzaak verweerde de schipper van de speedboot zich onder andere met de stelling dat de vorderingen inmiddels waren verjaard.

De rechtbank Midden-Nederland gaat uitvoerig in op het verjaringsverweer (als meest verstrekkend verweer). Daarbij neemt de rechtbank de twee jaar aanvaringstermijn als uitgangspunt, ook in die gevallen waar de vordering wordt gestoeld op onrechtmatige daad.¹³ De rechtbank gaat bij de beoordeling van de vraag of de vordering is verjaard vervolgens uit van een twee jaar verjaringstermijn en loopt dan na of, en zo ja, welke stuitingshandelingen zijdens de eiser zijn verricht om tot slot te concluderen dat er niet tijdig is gestuit. Te dezen is van belang dat de rechtbank geen heil ziet in het beroep dat de eiser (kennelijk alleen tijdens de mondelinge behandeling) heeft gedaan op artikel 3:310 lid 4 BW:

‘Tijdens de mondelinge behandeling is namens [eiser] bepleit dat een korte verjaringstermijn zoals die hier geldt, onder omstandigheden rekbaar is en daardoor langer kan zijn. Ter onderbouwing van dit standpunt is verwezen naar het vonnis van 18 december 2020 van rechtbank Den Haag waarin dat zou zijn overwogen. De rechtbank gaat hieraan voorbij. De situatie in die (straf)zaak doet zich hier niet voor. Het gaat in deze zaak van [eiser] tegen [gedaagde] niet over de situatie dat de civiele vordering is verjaard of dreigt te verjaren, terwijl het strafbare feit dat nog niet is, voor welke situatie artikel 3:310 lid 4 BW is geschreven. [gedaagde] is strafrechtelijk vervolgd en veroordeeld; verjaring van civiele aanspraken doordat een strafrechtelijk traject nog niet is begonnen is niet aan de orde. (...)’

Hof Arnhem-Leeuwarden 18 juli 2023 (ECLI:NL:GHARL:2023:6120)

Het slachtoffer is met succes in hoger beroep gegaan tegen dit vonnis. In zijn arrest van 18 juli 2023 oordeelt het Hof Arnhem-Leeuwarden als volgt over het oordeel van de rechtbank met betrekking tot het beroep op artikel 3:310 lid 4 BW:

‘De rechtbank heeft artikel 3:310 lid 4 BW kennelijk zo uitgelegd dat de vordering tot vergoeding van schade ten gevolge van een strafbaar feit niet alleen verjaart als het recht tot strafvordering is vervallen door verjaring of de dood van de aansprakelijke partij, maar dat de benadeelde zich ook niet meer op lid 4 kan beroepen als de aansprakelijke partij daadwerkelijk strafrechtelijk is of wordt vervolgd. Die beperking volgt niet uit de tekst van de wet en strookt ook niet met de toelichting door de regering op lid 4. Op verschillende plaatsen in de toelichtende stukken wordt vermeld dat de benadeelde de uitkomst van de strafprocedure kan afwachten om vervolgens te bezien welk bewijs de strafvordering verschaft. Die opmerking zou zinloos zijn, als de benadeelde zich niet meer op lid 4 zou kunnen beroepen, zodra strafvervolgning is ingesteld. Bovendien is opgemerkt dat voor de toepassing van lid 4 niet is vereist dat de aangesproken partij voor het strafbare feit reeds strafrechtelijk is vervolgd of reeds als verdachte in een strafproces betrokken

12. Art. 785 lid 1 WvK: *De schipper is verplicht aan personen, die in gevaar verkeren, en in het bijzonder, als zijn schip bij eene aanvaring betrokken is geweest, aan de andere daarbij betrokken schepen en de personen, die zich aan boord dier schepen bevinden, de hulp te verlenen, waartoe hij bij machte is zonder zijn eigen schip en de opvarenden daarvan aan ernstig gevaar bloot te stellen.* Het arrest van het hof Arnhem-Leeuwarden van 18 juli 2023 in de civiele zaak (dat verderop in deze signalering zal worden besproken) vermeldt dat de schipper na de aanvaring is doorgevaaren.

13. R.o. 2.10 vonnis.

is. Die opmerking veronderstelt dat de verjaringstermijn niet eindigt op het moment dat strafvervolgning wordt ingesteld. Dat brengt verder mee dat niet relevant is dat het recht tot strafvordering is vervallen door het onherroepelijk worden van het arrest van de strafrechter. Die oorzaak van verval van het recht tot strafvordering is bovendien niet vermeld in artikel 3:310 lid 4 BW. De tegen rechtsoverweging 2.14 gericht klachten van [het slachtoffer] slagen daarom.’

In de strafzaak was het cassatieberoep van de schipper op 28 mei 2019 door de Hoge Raad verworpen waarmee het arrest van het hof van 11 december 2017 onherroepelijk was geworden. Dit laat, blijkens dit arrest van 18 juli 2023, evenwel onverlet dat ook dan met succes een beroep op artikel 3:310 lid 4 BW kan worden gedaan.

Nadat het hof had beslist dat een beroep kan worden gedaan op artikel 3:310 lid 4 BW komt het hof toe aan de vraag of de aansprakelijkheidsregeling exclusieve werking heeft ten opzichte van de aansprakelijkheidsregeling ten gevolge van strafbare feiten.¹⁴

Dat een beroep op artikel 3:310 lid 4 BW een onaanvaardbare doorkruising kan zijn van de korte verjaringstermijn van artikel 8:1793 BW die in zo'n geval als ongeschreven moet worden beschouwd, lijkt het hof niet te willen uitsluiten:¹⁵

‘[het slachtoffer] heeft gesteld dat niet de algemene verjaringstermijn van schadevergoedingsvorderingen in artikel 3:310 lid 1 BW op zijn vordering van toepassing is, maar de bijzondere verjaringstermijn ten gevolge van strafbare feiten in artikel 3:310 lid 4 BW. Het geschil spitst zich toe op de vraag of de keuzemogelijkheid voor de benadeelde het strafbare feit als verbijzondering van de onrechtmatige daad aan zijn vordering ten grondslag te leggen, een onaanvaardbare doorkruising van de korte verjaringstermijn van artikel 8:1793 BW meebrengt, omdat die dan in de praktijk als ongeschreven moet worden beschouwd. Daarvoor zou kunnen pleiten dat momenten van onoplettendheid van de bemanning van een binnenschip die doorgaans aan een aanvaring voorafgaan, vermoedelijk meer dan eens ook kunnen worden beschouwd als een strafbaar feit, ook al vindt in de praktijk misschien slechts zelden strafvervolgning plaats. Het hof kan daarom niet de conclusie trekken dat de door lid 4 bestreken gevallen zo'n afgebakende groep vormen dat het risico dat artikel 8:1793 BW als ongeschreven kan worden beschouwd, zich niet voordoet. Op deze grond kan daarom niet (reeds) worden besloten tot een keuzemogelijkheid voor [het slachtoffer].’

Toch neemt het hof (wel) een keuzemogelijkheid voor het slachtoffer aan. Daarbij stelt het hof onder andere de ratio van de beide wetsartikelen tegenover elkaar. Volgens het hof moet ‘de ratio van de korte termijn van art. 8:1793 BW worden gezocht in de moeilijkheid om na lange tijd de toedracht van een aanvaring vast te stellen en in het feit dat de hoge preferentie van aansprakingsvorderingen zich slecht verdraagt met het lang voortbestaan van onzekere, op het schip verhaalbare aansprakingsvorderingen.’¹⁶ Daarentegen is artikel 3:310 lid 4 BW ingevoerd ‘om slachtoffers en nabestaanden van een strafbaar feit een betere positie te geven. De verlenging van de verjaringstermijn is gebaseerd op de billijkheid. De belangen van het slachtoffer om zijn vordering te gelde te maken wegen

zwaarder dan die van de aansprakelijke partij, ook omdat het doorgaans om situaties gaat waarin de dader het slachtoffer opzettelijk leed en schade heeft toegebracht.’¹⁷ Het hof somt dan nog eens de in de strafzaak tegen de schipper bewezen feiten op alsmede het ernstige door de eiser geleden letsel en oordeelt dan:

‘De verwijten aan [de stuurman] zijn ernstig, evenals het geestelijk letsel dat bij [het slachtoffer] ten gevolge van de aanvaring is vastgesteld. Het feit dat [de stuurman] [het slachtoffer] personenschade heeft toegebracht brengt daarom in het licht van de ratio van artikel 3:310 lid 4 BW mee dat [het slachtoffer] de keuze heeft zijn vordering te baseren op het gepleegde strafbare feit en dat de aansprakingsregeling niet exclusief van toepassing is. Dit op de aard van de schade gebaseerde argument is voldoende om het verweer van [het slachtoffer] tegen het beroep op verjaring te laten slagen.’

De aard van de schade (hier: ernstige personenschade) lijkt dus doorslaggevend te zijn. Het hof voegt er nog aan toe dat ‘een verjaringstermijn van twee jaar na de aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis naar huidige maatstaven voor personenschade bepaald kort is en dat in dit geval niet speelde dat het moeilijk zou zijn de toedracht van het ongeval vast te stellen of om de vorderingen toe te wijzen in verband met laat gemelde privileges. Deze elementen versterken de beslissing in 3.10 dat de aard van de schade meebrengt dat [het slachtoffer] de keuze heeft zich op artikel 3:310 lid 4 BW te beroepen. Tezamen genomen vormen de hier besproken argumenten in ieder geval voldoende rechtvaardiging voor de keuzemogelijkheid van [het slachtoffer].’

De verjaringstermijnen van de door de strafrechter bewezen geachte strafbare feiten zijn twaalf jaar en langer. Het recht op strafvervolgning was daarmee nog niet verjaard zodat het slachtoffer kon worden ontvangen in zijn civiele vordering tot schadevergoeding. De slotsom is dat ingevolge artikel 3:310 lid 4 BW verjaring nog niet is ingetreden.

Rechtbank Noord-Holland 25 mei 2022 (ECLI:NL:RBNHO:2022:4980)

Deze civiele zaak ziet eveneens op het hierboven omschreven ongeval op de Vinkeveense Plassen en betreft vorderingen van Achmea als de (gesubrogeerde) verzekeraar van de aangevaren sloep. Het gaat om vorderingen tot vergoeding van materiële schade (opruimingskosten, expertisecosten, BGK en casco'schade) en een overlijdensuitkering voldaan aan nabestaanden. Ook hier verweert de schipper van de snelle speedboot zich met een beroep op de twee jaar aansprakingsstermijn. De rechtbank overweegt eerst dat artikel 3:310 lid 4 BW voorgaat op de twee jaar aansprakingsstermijn:¹⁸

‘Artikel 3:310 lid 4 BW is op 1 april 2013 in werking getreden. In de daaraan voorafgaande memorie van toelichting wordt de invoering van deze bepaling als volgt verantwoord: Het voorstel beoogt (...) de civielrechtelijke verjaringstermijn te verlengen: de verjaring treedt niet in zolang het recht tot strafvordering niet door verjaring is vervallen. Dit is een van de maatregelen van dit kabinet om slachtoffers en nabestaanden een betere positie te geven. (...)

14. Dus de vraag of art. 8:1793 BW exclusieve werking heeft ten opzichte van art. 3:310 lid 4 BW. R.o. 3.5.

15. R.o. 3.7.

16. R.o. 3.9. Het hof haalt daarmee de conclusie aan van A-G Strikwerda bij het *Zwartemeer*-arrest.

17. R.o. 3.8.

18. R.o. 4.7.

Anders kan zich ook voor andere strafbare feiten de onwenselijke situatie voordoen dat het slachtoffer van dat feit geen schadevergoeding kan vorderen, terwijl de schuldigde aan het strafbare feit nog wel strafrechtelijk vervolgd kan worden en wellicht zelfs als verdachte in een strafprocedure betrokken is. In dit laatste geval is het voor de benadeelde dan bovendien ook niet meer mogelijk om in de strafprocedure als gevoegde partij schadevergoeding te vorderen. (...) Het voorstel voorkomt (...) dat de verjaringstermijn voor het vorderen van schadevergoeding kan zijn verstreken, terwijl nog wel strafvervolging kan worden ingesteld. (...)

Het onderhavige voorstel om de civielrechtelijke verjaringstermijn niet te laten verstrijken zolang het recht tot strafvordering niet is verjaard, kan onder omstandigheden tot gevolg hebben dat een benadeelde ook na meer dan vijf jaar nadat hij daadwerkelijk in staat was om een vordering in te stellen, van de dader schadevergoeding kan vorderen. Onderkend is dat dit voorstel aldus een inbreuk kan maken op het belang dat een schadeveroorzaker heeft bij het zo spoedig mogelijk instellen van een vordering. De belangen van het slachtoffer wegen echter zwaarder, vooral omdat het doorgaans om situaties gaat waarbij de dader het slachtoffer opzettelijk leed en schade heeft toegebracht.

Hierdoor noopt de billijkheid er niet toe om vast te houden aan de verjaringstermijn van vijf jaar.

Uit het voorgaande volgt dat aan de rechthebbende bij een aanvaring een minder vergaande bescherming wordt geboden dan volgens de algemene regeling wordt bereikt. Uit de hierboven geciteerde toelichting bij de invoering van artikel 3:310 lid 4 BW blijkt echter het tegenovergestelde. Aan de rechthebbende wordt juist een verder gaande bescherming geboden dan volgens de algemene regeling.

In het hiervoor aangehaalde arrest besliste de Hoge Raad dat de bijzondere regeling bij aanvaring voorgaat op de algemene verjaringsregeling. In de zaak tussen Achmea en [V] gaat het echter om de bijzondere verjaringsregeling in geval van een strafbaar feit. De wetgever heeft hierbij rekening gehouden met het feit dat deze bijzondere regeling een inbreuk kan maken op het belang dat een schadeveroorzaker heeft bij het zo spoedig mogelijk instellen van een vordering. De belangen van het slachtoffer wegen naar het oordeel van de wetgever echter zwaarder.'

De rechtbank oordeelt dan dat er geen sprake is van een onaanvaardbare doorkruising van de korte twee jaar aanvaringstermijn en dat de termijn van artikel 3:310 lid 4 BW van toepassing is. Daarmee kon Achmea, volgens de rechtbank, haar rechten jegens de schipper uitoefenen totdat het recht tot strafvordering door verjaring of de dood van de aansprakelijke persoon is vervallen.

Zoals hierboven beschreven, was het recht tot strafvervolging in deze zaak niet komen te vervallen door een van de wijzen genoemd in artikel 3:310 lid 4 BW (verjaring van het recht tot strafvordering dan wel de dood van de schipper). Wel was dat recht komen te vervallen doordat de uitspraak van de strafrechter van 28 mei 2019 onherroepelijk was geworden.¹⁹ Nu het recht tot strafvordering (wel) is komen te vervallen, oordeelt de rechtbank dat de rechtsvordering tot vergoeding van schade is verjaard. De rechtbank oordeelt nog wel dat de verjaringstermijn (van art. 3:310 lid 4 BW) heeft gelopen tot 28 mei 2019, doch dat die verjaringstermijn niet werd gestuit en dat het beroep op verjaring slaagt.

Dit vonnis is gewezen voor het hierboven genoemde arrest van het hof Arnhem-Leeuwarden.

Hof Amsterdam 2 juli 2024 (ECLI:NL:GHAMS:2024:1834)

Achmea ging met succes in beroep tegen het vonnis van de rechtbank Noord-Holland.

Allereerst oordeelt het hof dat het feit dat het vorderingen betreft van een gesubrogeerde verzekeraar niet in de weg staat aan een beroep op artikel 3:310 lid 4 BW. De verzekeraar krijgt door subrogatie immers in beginsel dezelfde rechten als de verzekerde zelf had tegenover de aansprakelijke partij.²⁰

Het hof constateert dat het geschil tussen de partijen zich toespitst op de vraag of een civiele vordering ook verjaart als het recht tot strafvordering om een andere reden dan genoemd in artikel 3:310 lid 4 BW is vervallen. Het hof beantwoordt die vraag – na bespreking van de memorie van toelichting bij het artikellid – ontkennend:

'Het onherroepelijk worden van een strafrechtelijke uitspraak is dus blijkens de toelichting van de regering op (een voorloper van) art. 3:310 lid 4 BW en de wettekst zelf niet van belang bij de beoordeling van de vraag of de civiele rechtsvordering tot schadevergoeding is verjaard. Lid 4 moet aldus worden uitgelegd dat een civiele rechtsvordering alleen verjaart in het geval het recht tot strafvordering is komen te vervallen als gevolg van de in het artikel genoemde oorzaken (de verjaring van het recht tot strafvordering en de dood van de aansprakelijke persoon). Deze twee oorzaken doen zich niet voor.'

En daarmee is Achmea nog 'op tijd' want het hof volgt Achmea ook in haar grief tegen het oordeel van de rechtbank dat uitgegaan moet worden van een strafvorderlijke verjaringstermijn van zes jaren. Deze bedraagt namelijk twaalf jaar vanaf de datum van de aanvaring. Dit betekent dat Achmea een succesvol beroep op artikel 3:310 lid 4 BW kan doen en dat haar vordering op de schipper nog niet is verjaard. Het hof doet de zaak vervolgens zelf af.

Beschouwing

De partij die zijn twee jaar aanvaringsvordering laat verjaren, komt geen beroep toe op de algemene vijf jaar verjaringstermijn, maar kan wel rekenen op toepassing van artikel 3:310 lid 4 BW zo lang (i) het recht tot strafvordering niet door verjaring of (ii) door de dood van de aansprakelijke partij is vervallen. Daarbij maakt niet uit of het recht op strafvordering op andere wijze is komen te vervallen zoals het onherroepelijk worden van een strafrechtelijke uitspraak. Dit maakt dat sprake kan zijn van een veel langere verjaringstermijn (dan ook de algemene verjaringstermijn van vijf jaar).

In beginsel is de eigenaar van een schip de aanvaringsdebiteur,²¹ maar dat laat onverlet dat een schadelijgende partij

19. Art. 68 Sr.

20. R.o. 5.13.

21. Art. 8:544 BW en art. 8:1005 BW. Zie verder bijv. M.H. Claringbould, 'Wie kunnen aanvaringsdebiteur zijn', *TVR* 2020, afl. 6, p. 173-178.

bijvoorbeeld de kapitein c.q. de schipper kan aanspreken als zijn/haar fout tot de aanvaring heeft geleid. De wet kent in artikel 8:1780 BW een verjaringstermijn van twee jaar voor vorderingen tegen een kapitein of schipper (indien de schade werd veroorzaakt in de uitoefening van diens werkzaamheden).

Er kan minstens worden vermoed dat er in het verleden vorderingen tot vergoeding van schade op kapiteins en schippers zijn geweest die niet zijn vervolgd omdat die – gelet op de termijnen van artikel 8:1780 en/of 8:1793 BW – verjaard waren. De bovenstaande rechtspraak kan ertoe leiden dat er in voorkomende gevallen voor zal worden gekozen om zulke vorderingen wel te vervolgen. Dat kan blijkens deze rechtspraak ook zolang de fout een strafbaar feit oplevert waarop de Nederlandse strafwet van toepassing is en het recht op strafvordering nog niet is vervallen door verjaring of de dood van de aansprakelijke persoon.

Moet het dan gaan om personenschadevorderingen? Dat lijkt niet het geval te zijn gelet op het bovengenoemd arrest van het hof Amsterdam waar het (louter) om materiële schade gaat.

Strikt gelezen hoeft er geen strafzaak te lopen om een beroep te doen op artikel 3:310 lid 4 BW. Toch kan men ervoor kiezen om strafaangifte tegen zo'n kapitein of schipper te doen om zich vervolgens in de strafzaak als benadeelde partij te voegen met civiele vorderingen.

Een fout van een kapitein/schipper levert doorgaans ook een strafrechtelijk vergrijp op. Onder andere daarom dringt zich de vraag op of in zulke gevallen moet worden geoordeeld dat sprake is van een onaanvaardbare doorkruising van de twee jaar aanvaringstermijn zoals overwogen door het hof Arnhem-Leeuwarden in r.o. 3.7 van het bovengenoemd arrest.